GØR SOM GØYE - OG GØR MERE UD AF GØYE
Tale til Trolle-morgen 14. januar 2018

Her på Herlufsholm har vi en af danmarkshistoriens ægte heltinder. Hun blev født til rigdom, og siden blev hun berømt - og skolen her var aldrig blevet til noget, hvis det ikke var for hende.

I tænker nok ikke over det i det daglige, men Birgitte Gøye er med jer hele tiden. Hendes våbenskjold med de tre ibskaller sidder på jeres blazere, slips, sangbøger og porcelæn. 9. klasserne har deres Gøye-bal - og hun er med os her i dag. Hendes jordiske rester ligger jo derovre ved alteret.

Birgitte Gøye er hverken ignoreret, glemt eller skrevet ud af historien her på stedet. Men hun var fra en tid, hvor der **foran enhver stærk kvinde stod en mand**. Derfor nævner vi hende ofte *efter* hendes mand. Skolen fik *hans* navn, og det er *hans* fødselsdag, vi i dag fejrer.

Tiden er inde til, at vi gør *mere* ud af Gøye. Og tiden er også inde til, at vi *gør* mere som Gøye.

Birgitte Gøye er et forbillede, vi i dag kan spejle os i. Meget af det, hun opnåede, opnåede hun, fordi hun var privilegeret. Men når hun flyttede grænserne for kvinders muligheder, skete det især, fordi hun ikke gjorde, hvad andre forventede af hende. Hun valgte at gøre, hvad hun selv ville.

Godmorgen, alle sammen. Jeg hedder Fie Hansen-Hoeck. Jeg er student fra Herlufsholm årgang 1984. Det var året før, de første piger flyttede ind på Birgitte Gøye Gården. Og jeg sad i otte år i skolens bestyrelse på gammelherlovianernes mandat.

Jeg er også privilegeret. Ikke fordi jeg er rig eller berømt, som Birgitte Gøye var, men fordi jeg selv har truffet mine valg. Jeg valgte selv at blive gift med ham, der nu er min mand på 23. år, og jeg valgte selv at få børn. Vores børn, Laura på 20 og Asta på 18 år. Det lyder måske ret normalt, men mange steder i verden er det stadig ikke en selvfølge.

Jeg har også været så privilegeret, at jeg aldrig har oplevet mænd misbruge deres magt over kvinder. Og det er ikke en selvfølge selv i vores velordnede og velstillede del af verden.

"Okay, kan det blive mere forudsigeligt?" tænker I måske. Her står jeg som den kun anden kvindelige Trolle-taler i løbet af flere hundrede år - og taler om køn. Men i Vesten - og i Danmark - er vi lige nu midt i et stort skifte, både på øverste etage og i de nedre regioner.

På gymnasier og højere uddannelser er der nu flere kvinder end mænd. Og flere og flere kvinder råber heldigvis op, når de bliver behandlet forkert eller ligefrem voldeligt. Det fyger med opråb, protester, manifester, beskyldninger, krænkelser - og krænkelse over krænkelserne. Det er langtfra lige meget. I USA vælter mægtige mænd efter #MeToo-beskyldninger om både helt nye og årtier gamle overgreb. Så mon ikke det

kommer til at ske herhjemme også - sådan som så meget andet kommer til Danmark fra USA med lidt forsinkelse?

Meget bevæger sig stadig i sneglefart. Ifølge World Economic Forum vil der gå ikke mindre end 217 år, før kvinder og mænd tjener det samme for samme arbejde. I Danmark viser andre tal, at der "kun" vil gå 62 år, før der er reel ligeløn i Danmark. Der er stadig lang vej. Men vi er på rette spor.

Betyder det så, at at de næste mange tusinde år bliver kvindernes, sådan som de foregående mange tusinde år har været mændenes? **Det håber jeg virkelig ikke.**

For det er NU, vi ikke skal gentage historiens fejl. Det er NU, at vi skal gøre, som Birgitte Gøye og Herluf Trolle gjorde - på deres egen måde i en ganske anden tid: Vi skal ikke forsøge at svække hinanden for selv at blive stærkere. Kvinder og mænd skal blive stærkere af hinandens styrker.

Hvem havde egentlig bukserne på hjemme hos fru Gøye og hr. Trolle? Meget peger på, at de var lige gode om at bestemme. At de var ligeværdige i livet, ligesom de ligger side om side her i kirken og er ligeværdige i døden. Ligesom begges våbenskjold er med i skolens logo.

Og dog! For der var jo lige det med, at de havde hvert deres køn, og det betød alt. Dengang var det i dén grad mandens tid. Det er derfor, at udtrykket "hun har bukserne på" i vores tid stadig betyder at have magten. Mænd gik med bukser,

kvinder gik med kjoler. Mænd var det stærke køn, kvinder var svage. Det er derfor, Birgitte Gøye måtte bruge "kvindelist", trække på sine privilegerede forbindelser og have en ufattelig udholdenhed for at blive fri af det tvangsægteskab, hun som ung pige var aftalt ind i. Det var ikke bare list, det var *kvinde*-list, som er endnu mere udspekuleret, fordi det sætter den stærkere part, altså manden, skakmat.

Jeg benyttede mig selv af kvindelist - eller rettere pigelist - for at komme i 1.g. på Herlufsholm i 1981. Min storebror, Anders, var kostelev, og hans flotte og sjove klassekammerater kom tit på besøg hjemme hos os, fordi vi næsten var lokale. Så jeg gik i gang med at lokke mine forældre til *også* at synes, at det var en virkelig god idé, at jeg rejste 30 kilometer frem og tilbage hver dag for at gå på Herluf. Piger kunne jo først bo her fra 1985.

Jeg fik tre sjove år og en middelgod studentereksamen med herfra. Jeg blev underdirektør i Netto som 29-årig. Så tog jeg hul på første omgang af et liv som selvstændig og en professionel bestyrelseskarriere - og senere sagde jeg ja til at blive administrerende direktør for den supermarkedskæde, der hed ISO. I dag har jeg sammen med en anden kvinde stiftet virksomheden Fooducer, som digitaliserer fødevarebranchen. Jeg kan afsløre, at det faktisk er endnu mere udfordrende at løbe en tech-virksomhed i gang end at være chef for 1.300 ISO-ansatte. Jeg sidder også i bestyrelsen i nogle store og nogle knap så store virksomheder og er bestyrelsesformand

for Madkulturen under Fødevareministeriet. Jeg er chef for mit eget liv.

Har mit køn haft noget med det at gøre, når jeg har haft fremgang, og når det er gået baglæns? Jeg kan ærligt sige: Jeg aner det ikke. Men jeg kan konstatere, at alle dem, der har været mine chefer gennem tiderne, dem der har givet mig chancen, har været mænd. Der er alt for få kvinder i toppen af samfundet.

Selv om virksomheder med kvinder i ledelsen skaber bedre resultater end gennemsnittet, har mindre end fem procent af de største virksomheder i Norden en kvindelig topchef. I Danmark har mere end tredjedel af de børsnoterede selskaber ikke én eneste kvinde i bestyrelsen. Det betyder, at et enormt potentiale går til spilde.

Så nu kigger jeg på jer, piger og kvinder: Danmark og verden har brug for jer - som ledere. Vi har alt for få herhjemme, det er både mænd og kvinder enige om. I skal frem på banen og spille, piger, og står der en dreng i vejen, må I godt tackle. En dag skal der jo også være den første kvindelige Heis på Herlufsholm, og en dag skal vi havde den anden kvindelige stander efter Birgitte Gøye.

Så piger, kvinder: Uanset om I vil være ledere eller ej, skal I være chef for jeres liv. Jo, I må godt tale FOR HØJT. I må gerne være rappenskralder, *bitches* eller noget af en heks, og hvad I ellers kan få hæftet på jer af nedsættende ord om

kvinder. Måske var det netop sådan, at Herlufsholms stærke bestyrelsesforkvinde - trods sin gøyeske fromhed og kyske fremtoning - blev opfattet af sine modstandere. Især af familien, der ville have fingre i de mange penge, som grundlagde skolen.

For jer piger lyder det her garanteret lige så oldnordisk, som talte jeg direkte til jer fra 1500-tallet. Fordi I hører noget, I opfatter som selvfølgeligheder. Selvfølgelig skal I nå det samme som mændene. Selvfølgelig skal I have det samme i løn som en mand, der gør det samme arbejde som jer. Selvfølgelig vil I ikke finde jer i at blive chikaneret. Og selvfølgelig er I mindst lige så gode som mændene.
Men I skal gå ud og vise det!

Og drenge, mænd: Det samme gælder for jer. Lad ikke andres forventninger begrænse eller styre jer. Træf jeres egne valg, også når I går imod, hvad "man" forventer, at mænd skal gøre. Gør som Gøye: Anerkend, at der er autoriteter og traditioner - og udfordr dem! Kun sådan kan autoriteter og traditioner bevise, at de er værd at bevare.

Vi ved ikke, om det var kærlighed eller et fornuftsægteskab, da Birgitte Gøye som 30-årig jomfru blev gift med krigeren Herluf Trolle. Det er også usikkert, om der var en kongelig finger med, da dette *power couple* blev skabt. Men det var en usædvanlig alliance mellem en kvinde og en fem år yngre mand, og intet tyder på andet, end at de to var så ligeværdige, som man dengang overhovedet kunne være.

I sommeren 1565 drog admiral Herluf Trolle igen i krig mod svensken og fik sine dødelige sår. Så at vi i dag her kan se tilbage på 452 års skoledrift, er i sidste ende Birgitte Gøyes fortjeneste. Hun blev skolens første forstander og beskytter, da arvinger ville have opløst den fundats, som gjorde, at stifterparret overdrog Herlufsholm til skole. Hun holdt med jernvilje sin og sin afdøde mands fane højt. Birgitte Gøye kunne ikke have skabt skolen alene, men det kunne Herluf Trolle heller ikke. Det er meget svært at se, hvor den enes indsats holder op, og den andens begynder. De var et par, og derfor ligger de også side om side, ligeværdige i døden.

Her har vi en kvinde, der set i forhold til resten af de daværende danskere var lige så privilegeret som vi, nutidens danskere, er i forhold til resten af verden. Kunne Gøye ændre Danmark? Nej! Men hendes kvindekamp fik konsekvenser for datidens arrangerede ægteskaber i de højere cirkler.
Kan vi 5,7 millioner indbyggere i Danmark ændre hele verden? Nej! Men vi kan give andre gode ideer. Det kan kaldes symbolpolitik, når der vedtages hensigtserklæringer om lige løn for lige arbejde og for flere kvinder på ledelsesniveau. Men symboler er da noget, vi kan se på og dermed blive mindet om, hvad det egentlig er, vi gerne vil.

Her på Herlufsholm har vi et symbol, der fortjener at få yderligere anerkendelse som en af danmarkshistoriens berømtheder. Den stærke kvinde, der måske formelt stod bag sin mand, men som reelt var mindst ligestillet. Derfor er det

på tide, at hun også symbolsk får en endnu mere fremtrædende plads som skolens sande stifter.

Træskulpturen, der blev til bronzeparret, som nu sender strenge, men forventningsfulde blikke mod alle, der krydser Røde Plads, var et skridt i den rigtige retning. Her står Gøye faktisk en lille smule foran sin mand.

Nu vil jeg i Birgitte Gøyes ånd gøre noget af det mest dristige, man kan gøre her i traditionernes højborg: Jeg vil udfordre en tradition.

Skulle vi ikke hvert andet år gøre Trollemorgen og Trolledag til Gøyemorgen og -dag? Vi aner ikke, hvornår Birgitte Gøyes fødselsdag er, så lad os da for nemheds skyld beslutte, at hun er født samme dag som Herluf. Jeg er sikker på, at han ville vippe anerkendende med baretten til den tanke!

Birgitte Gøye blev så kendt, at man helt op i vor tid har hørt børn aflire og synge remsen "Birgitte, Birgitte, Birgøje fik ondt i sit ene øje". En af mine bedste venner omtaler konsekvent sin søster som Gøye, fordi hun hedder Birgitte. Og de har endda begge to gået på Sorø!

I bærer Birgitte Gøyes ibskaller på jakker og på slips - de er jo også lidt mindre makabre end Herlufs halshuggede trold. Nogle af jer bor på Birgitte Gøye Gården, og Herlufsholm er gennemsyret af respekt for den stærke kvinde. Men vi hænger stadig lidt i bremsen.

Hvorfor slog ordet "birgittinere" om Herlufsholms piger aldrig igennem? Hvorfor er alle "herlovianere" uanset køn? Hvorfor fejrer vi årligt kun én af vores to stiftere?

Jeg foreslår, at 14. januar næste år bliver Gøye-dag. Så kan vores stiftere på skift fejres hvert andet år. Så kan en mand stå her og holde denne tale, når det er Gøye-dag, og en kvinde når det er Trolle-dag. Det vil være et stærkt signal om ligeværd, der trækker en direkte linje tilbage til Birgitte Gøye og Herluf Trolle. Tænk over det!

Birgitte Gøye var en overvældende stærk kvinde, men hun var ingen helgen. Hun var en Kirsten Giftekniv og opdrog unge adelsfrøkener for at finde velegnede ægtemænd til dem. Så det arrangerede ægteskab, hun selv modstod i 15 år, var hun ikke bleg for at indrullere andre i. Og hun glemte at få understreget, at det med "For adelige og andre ærlige mænds børn" betød *børn* og ikke kun en skole for drenge. Men selv for hende var det nok et skridt for langt dengang i mandens tid.

Nej, heldigvis var Birgitte Gøye ingen helgen. Der er en lære i, at også heltinder og helte har fejl. Både de fjerne for 500 år siden, og de nære forbilleder, som I har i dag. Det gør det nemmere at acceptere og leve med vores egne fejl. Vi må "gøre ret", som Gøyes valgsprog lyder. Og skulle vi fejle, må vi rette op på det ved at forsøge at "gøre ret" igen.

Vi kan gøre ret ved at give Birgitte Gøyes indsats i fortiden et skulderklap fra nutiden ved i fremtiden at lade hende få sin retmæssige andel af denne skolens årlige festdag.

Kære piger og drenge, kvinder og mænd, birgittinere og herlovianere. Gør som Gøye: Udnyt jeres evner og ressourcer, brug jeres stærke fællesskab og netværk til at beskæftige jer med noget, I brænder for. Noget som gør en positiv forskel for både andre og jer selv. Få ikke blot ideen, men driv den fremad og gør den langtidsholdbar, nøjagtig som Birgitte gjorde med Herlufsholm.

Hav en dejlig Trolledag - og nyd Trolleballet. Og når I om lidt passerer skolens grundlæggeres sarkofager, tænk så over, om ikke det ville være rigtigt, at det næste år på samme tid er til Gøyemorgen, vi samles.

Tak for ordet!